

CONFERÈNCIA PRONUNCIADA PEL P. JOSEP MASSOT I MUNTANER AL SATUARI DE LA MARE DE DÉU DEL CAMÍ DE CAMBRILS EL 3 D'OCTUBRE DE 2018.

“Francesc Vidal i Barraquer, Cardenal de Catalunya”

Vidal i Barraquer, als seus cent cinquanta anys de naixement.

La celebració del cent cinquantè aniversari del cardenal Vidal i Barraquer és un motiu excel·lent per recordar un cop més aquest personatge insigne de l'Església catalana, que va ser durant molts anys primer administrador apostòlic de Solsona i després arquebisbe de Tarragona, on es convertí aviat en un «senyor cardenal» respectat per amics i per enemics, activíssim en l'exercici de les seves funcions de metropolità de Catalunya i insubornable «defensor civitatis», defensor dels drets del seu poble davant les atzagaiades de la Dictadura de Primo de Rivera, esforçat paladí de la convivència i de l'entesa mútua durant els anys difícils de la Segona República i home de pau i de reconciliació durant la guerra civil i la primera postguerra, tot plegat fruit d'un esperit evangèlic que li va costar disgustos i calúmnies que encara avui cuegen. Tot i que sempre va defugir intervenir d'una manera directa en temes polítics –fidel al mestratge del bisbe Josep Torras i Bages–, durant la dictadura de Primo de Rivera va ser acusat des de cantons molt diferents de catalanista abrandat, i el nunci del Vaticà a Madrid, Federico Tesdeschini, arribà a aconsellar que fos apartat del seu càrrec, atès que considerava que ell i l'abat de Montserrat, Antoni M. Marcet, eren els dos grans obstacles perquè l'Església de Catalunya s'acomodés a les directrius espanyolistes propugnades per Alfons XIII i per Primo de Rivera i els seus sequaços. (M'ha arribat una carta particular de Vidal del 6 de febrer de 1924 que es defensava amb fermesa d'aquestes acusacions: «Yo nunca me he movido de mi línea de conducta y por más coacciones que se me hagan, las aguanto, sufro y resisto cuando es en

cumplimiento de mi deber. No puedo tolerar que ni los catalanistas ni los anti hagan servir a la Iglesia como medio para sus fines; soy esencialmente romano y antiregalista»).¹

Durant la Segona República. la seva actitud prudent i contemporitzadora li valgué insults barroers, com els de l'organització feixista de Barcelona «Cruces de Sangre», que en un manifest signat el mes d'abril de 1936 afirmaven rotundament: «Los misericordiosos que nos perdonen, pero que tampoco se hagan cruces, ni se sulfuren. El día que nuestra victoria sea un hecho, también recibiremos la felicitación de relevantes padres. Pero desde luego no la recibiremos de Tedeschini [el nunci que havia abandonat les seves actituds anteriors i havia afavorit un «ralliement» entre el Vaticà i la República], ni de Múgica [bisbe de Vitòria], ni de Barraquer. A éstos a patadas los mandaremos a la Guinea. Eso sí, con toda legalidad, con la más escrupulosa legalidad; pero a patadas».²

I no gaire més tard, ja durant la guerra civil, una fitxa redactada a l'ambaixada d'Espanya prop de la Santa Seu assegurava que el cardenal Vidal era «conocido desde muy antiguo como exaltado catalanista, lindante con el separatismo. Por esta causa ya tuvo incidentes con el General Primo de Rivera. Por otra parte, su ambición personal le ha llevado a sostener rivalidad continua con los obispos de Barcelona por querer inmiscuirse en los asuntos de esta diócesis, como Metropolitano que es de Tarragona. Particularmente se ha exacerbado esta oposición con el actual Obispo de Barcelona Sr. Irurita, quien por su alto y recto espíritu representa la antítesis del Cardenal.— Sumadas ambas notas de catalanista-separatista y ambicioso de mando en Barcelona, han producido un tipo absolutamente indeseable para la España nacional.— Ha sido y es protector de todos los

---

¹ Per a la biografia del cardenal Vidal i Barraquer, vegeu Ramon MUNTANYOLA, *Vidal i Barraquer, Cardenal de la Pau*, que vaig posar al dia el 2017, amb la indicació de la bibliografia més recent.

² Vegeu el meu llibre *Església i societat a la Catalunya contemporània* (Barcelona 2003), 274.

elementos catalanistas y separatistas del clero catalán. Está inspirado y manejado por su secretario el Doctor Luis Carreras.— En la revolución de julio pudo tranquilamente salir de España protegido por la Generalidad, y llegar a Padua (Italia). El 30 de julio (1936) tuvo que aceptar la protección de Italia saliendo a bordo del crucero Muzzio Attendolo con otras jerarquías eclesiásticas». Després d'això, ja no era d'estranyar que al començament de 1939 l'ambaixador franquista prop del Vaticà, José de Yanguas Messía, comunicés al cardenal Eugenio Pacelli, ben aviat Pius XII, que «no es el Gobierno [espanyol] quien se declara incompatible con el Cardenal Vidal y Barraquer, es el Cardenal Vidal quien se ha declarado incompatible con España. Se declaró ya por sus viejas maniobras a favor de una Iglesia catalanista y antiespañola; se declaró luego al no firmar la Carta Colectiva del Episcopado español [a favor del bàndol franquista]; se ha declarado, en fin, por sus innegables concomitancias y enlaces con el Comité rojo que, hasta la liberación de la ciudad, tuvo su sede en Barcelona». I no gaire més tard, Yanguas mateix resumia, davant Vidal i Barraquer, tots els greuges que, segons el govern de Franco, impedié el seu retorn a Tarragona i impossibilitaven que ni ell ni cap vicari general seu hi estiguessin al capdavant: «Con el respeto debido a su alta jerarquía en la Santa Iglesia Romana y sin menoscabo de ella, atendiendo exclusivamente a su condición de español, el Gobierno se veía obligado a prohibirle la entrada en nuestro territorio, por haberse colocado él mismo fuera de nuestra España, con su actuación remota, pasada y presente en materia tan esencial para el Movimiento Nacional y sobre la que no cabe ninguna especie de transacción, como es la unidad de la Patria».³

L'ostracisme declarat contra el cardenal Vidal i Barraquer, compartit per les autoritats de l'Espanya «nacional» i per una bona part de l'episcopat espanyol, va durar molts anys, fins al punt que dos anys després de la seva

---

³ *Ibíd.*, 275.

mort el seu fidel secretari Joan Viladrich, que havia compartit de prop el seu exili a Itàlia i a Suïssa, escrivia una carta «reservadíssima» al prefecte de la Biblioteca Vaticana, futur cardenal, el monjo de Montserrat Anselm M. Albareda, per acompanyar la tramesa d'unes gruixudes memòries de mil pàgines, en les quals deixava constància dels seus records i defensava a capa i espasa la memòria ultratjada del cardenal amb qui havia compartit tants neguits i tantes esperances fallides. Aquesta carta, que parla tota sola, deia en un to confiat a amical:

«La Valsainte 21 d'Agost 1945

Reverendíssim i caríssim:

Com una confidència feta en secret de confessió ací us envio aquest gros plec de fulls grocs escrits a màquina. Els he anat escrivint en els lleures d'aquesta meva ja llarga solitud, que seria totalment deliciosa si no anés barrejada amb l'amargor de l'orfanat. I ho he fet sense cap pretensió, pensant només que sóc indubtablement l'únic en posseir secrets del nostre gran Difunt desconegut, perseguit i calumniat, que potser no hagin de restar ignorats quan sigui arribada l'hora de trencar el silenci, que ha estat la rigorosa consigna de tota aquesta llarga temporada de prova duríssima, que tinc a grandíssim honor l'haver pogut conivire tan íntimament.

Hi he consignat ço que jo he viscut, hi he buidat tota la correspondència que ací he pogut tenir a mà (resten encara coses a tenir presents, que ja es trobaran si Déu vol) i m'he esforçat de recordar les coses ja més llunyanes que en part he viscut i en part he sentit contar. Enemic, per temperament, de novel·les, no tinc consciència d'haver mancat en res a la veritat. Amic, però, de la història, hi he consignat només la veritat, això sí tota la veritat, per

coenta, per escandalosa que sigui. Ningú no ho ha llegit. Us diré més. Ningú no sap que ni tan sols ho hagi escrit, com ningú no ha de saber que us ho he passat, llevat de qui us en farà entrega personal, persona intel·ligent, discretíssima, excel·lent i devotíssima al nostre gran Difunt sobre tota ponderació. Hi podeu tenir plena confiança i com més el tractareu, més us en enamorareu. Als amics que em diuen que tinc el deure de fer unes Memòries per vindicar el bon nom del gran perseguit, els responc que, certament, cal fer quelcom, que cal tenir documents a la vista, etc., però ningú, absolutament ningú, no sap que jo hagi escrit res ni per mi ha de saber que estigui ara ni que mai hagi estat a les vostres mans. Prego, doncs, d'ajudar-me a mantenir el secret per la vostra part, absolutament per a tothom.

Goso a demanar-vos de llegir-ho amb calma. Primer perquè crec que us interessarà. I segonament perquè m'interessa molt a mi que hi passin detingudament la vista uns ulls que a la màxima competència professional hi afegeixen encara tota la comprensió, tota la veneració per al gran Absent. La meva responsabilitat és molt gran, les coses a dir sovint molt delicades. Què es podrà dir? què caldrà callar? car caldrà callar tenir compte dels d'aquí, dels d'allà i encara dels de més enllà. Inexpert en això, com en tantes altres coses, no em fio de mi mateix. Necessito i us demano com un grandíssim favor el vostre il·luminat consell, que us prego em doneu amb la màxima imparcialitat i sinceritat. Llegiu-ho, doncs, reposadament, penseu-hi, i quan ens vegem, que espero, s. D, v. serà aviat, ja en parlarem. Ajudeu-me a vindicar la bona memòria del nostre plorat i tan terriblement humiliat i bescantat Ca[rdenal]... Des del Cel Ell us ho pagarà...

És exemplar únic, no me'n queda còpia. Perxò el recomano a la vostra curosa custòdia. Gràcies i perdoneu-me la gosadia.

L'ortografia, sobretot, resulta molt mancada, car la màquina té teclat francès. D'altra banda no tinc diccionari ni sóc un escriptor. Us diré que sentia la necessitat, la responsabilitat d'escriure, però m'ha costat de posar-m'hi i de fer-ho. Ja ho copsareu amb la vostra finor de mestre. Perdoneu-me.

Que el bon Déu i la dolça Moreneta us guardin sempre vigorós corporalment. Àgil i serè d'esperit, per accomplir meravellosament la gran tasca que us ha estat imposada. En les meves oracions, ben minses com a meves, de cada dia no hi manca un record fervorós per vós. No sabia com millor correspondre a les vostres atencions i fineses, que reconec del tot immerescudes per la meva banda. Gràcies, moltes gràcies..

Maneu-me sempre. Afm. en el Xt.»

Les memòries de mossèn Viladrich, com era d'esperar, han romàs inèdites.⁴ La seva publicació hauria estat impossible durant la fèrria dictadura franquista, llevat que s'hagués decidit a fer-les conèixer des de l'estranger, i en aquest cas haurien resultat escandaloses per les seves revelacions sobre l'Espanya «nacional» i d'una manera especial sobre l'actitud del cardenal Isidre Gomà respecte a Vidal i Barraquer.

De fet, el simple nom del cardenal Vidal topava amb l'omnipotent censura del règim, com vaig poder constatar el 1965, quan en un article a «Qüestions de vida cristiana» no em fou permès de fer constar que, en acabar la guerra civil, l'Església catalana havia perdut molts dels seus millors homes i, d'una manera especial els seus bisbes, sobretot l'enyorat cardenal Vidal i Barraquer, que no havia volgut signar la carta col·lectiva de l'episcopat espanyol del 1937. Un primer llapis censorial m'hi va treure l'«enyorat» i la referència a la carta col·lectiva, i una segona i definitiva

---

⁴ Les conec gràcies a la gentilesa de la família Vidal i Barraquer.

revisió va suprimir fins i tot l'esment al cardenal. Uns quants anys més tard, el 1973, les coses havien començat a canviar i vaig poder referir-me discretament moltes vegades a Vidal i Barraquer i utilitzar l'extensa i valenta biografia que li havia dedicat mossèn Ramon Muntanyola el 1969 al llibre *Aproximació a la història religiosa de la Catalunya contemporània*, que partia de l'article anterior de 1965, complementat el 1975 en un altre llibre titulat *L'Església catalana al segle XX* i més endavant, ja sense traves dictatorials, a l'extens *Església i societat a la Catalunya contemporània*, el 2003. Molt abans, el 1976, havia pogut encabir a la Biblioteca Abat Oliba, de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, una nova edició revisada de la biografia de Muntanyola, *Vidal i Barraquer, Cardenal de la Pau*, que al seu moment havia resultat tan escandalosa per al règim franquista que va provocar el tancament de l'editorial que s'havia atrevit a publicar-la, Estela.

El tardofranquisme, però, no va poder impedir la reivindicació del cardenal proscrit. El centenari del seu naixement, ara fa cinquanta anys, va ser una ocasió excepcional per parlar-ne i per difondre uns fets que els uns i els altres haurien volgut amagar. Els seus nebots van promoure l'estudi del seu arxiu i van aconseguir que figures rellevants com el pare Miquel Batllori o Josep Benet se'n fessin ressò. Des de la meva petitesa em vaig afegir a aquest acte de justícia, i durant alguns anys vaig fer dotzenes de conferències sobre el cardenal Vidal a Montserrat, a Barcelona, al monestir de Cuixà o a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada. Molt més important va ser la col·laboració entusiasta que faig oferir al pare Batllori i a Víctor Manuel Arbeloa per a l'acuradíssima edició de l'*Arxiu Vidal i Barraquer*, amb la documentació corresponent als anys 1931-1936, apareguda entre el 1971 i el 1991 a les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, que també s'han fet càrrec de l'edició dels volums complementaris *Arxiu de l'Església catalana durant la guerra civil*, a cura d'Hilari Raguer, iniciat el 2003 i que

en aquests moments ja ha arribat al cim, amb un volum de cinc-centes pàgines que apareixerà al començament del 2019.

El cardenal de Tarragona va morir el 13 de setembre de 1943 a Friburg de Suïssa, allunyat del seu país, però amb l'escalf d'algunes persones que li restaren fidels fins al final: el seu secretari Joan Viladrich, que no l'abandonà mai; el doctor Carles Cardó, que en defensà la memòria al seu famós llibre *Histoire spirituelle des Espagnes*; les monges del Foyer St. Elizabeth, de Friburg, que l'acolliren durant el darrer temps i que el consideraven un sant; els monjos benedictins d'Engelberg i els cartoixans de La Valsainte, que el reberen sempre amb afecte fraternal i, aquests darrers en concret, li feren un sobri funeral i en conservaren amb amor les restes fins que fou possible de traslladar-les a Tarragona, el 1978, i sobretot el gran mecenes Rafael Patxot i Jubert, exiliat com ell a Suïssa, que no solament el va ajudar moralment i materialment durant la seva estada a Friburg, sinó que es va fer càrrec de les despeses dels darrers mesos de pensió del cardenal i del seu secretari al Foyer St. Elizabeth, de les medecines i vestits que va necessitar, de l'assistència mèdica que li van prestar en aquells moments, de l'embalsamament del seu cos i de la resta de pagaments amb motiu de l'estada a Friburg, de la malaltia, la mort i l'enterrament a La Valsainte, per un total de 6.929'36 francs suïssos, d'acord amb les factures que m'ha estat possible de veure, que no comprenen encara ni les del funeral ni les del dinar de les poques persones que hi acudiren, atès que els cartoixans no acceptaren de cap manera l'oferiment del senyor Patxot i les assumiren com un deure d'amistat i de comunió.

Patxot va fer encara més per honorar la memòria de Vidal i Barraquer: segons la documentació inèdita que m'ha estat possible de veure, va aconseguir que el canonge Carles Cardó redactés una nota necrològica del cardenal, que fou revisada pel Dr. Joan Viladrich i

publicada en francès a diversos diaris de Suïssa i a la premsa lliure de França, i en anglès i alemany en altres indrets. Em plau de presentar la traducció catalana del text francès que aparegué a Suïssa, una mica retocat pel teòleg Charles Journet, amic de Vidal i Barraquer i futur cardenal:

UN CARDENAL MORT A L'EXILI

El 13 de setembre [de 1943], després de set anys d'absència de la seva diòcesi, va morir a Friburg, a l'edat de 75 anys, Sa Eminència el Cardenal VIDAL I BARRAQUER, arquebisbe de Tarragona.

La premsa ha donat aquesta notícia com un fet divers, però en realitat mereix l'atenció de les persones que estimen la justícia i que admiren la fermesa davant les tasques difícils.

El futur cardenal metropolità de Catalunya era un jove advocat de Barcelona quan va sentir la crida de Déu al sacerdoci. Ordenat prevere a l'edat de trenta-un anys, va ser de seguida situat, per nomenament o elecció, en llocs importants a la diòcesi de Tarragona, la seva diòcesi d'origen. El 1913 va ser bisbe de Solsona i senador electe per la província eclesiàstica de Tarragona. El 1919 va ser arquebisbe de Tarragona i senador vitalici. Sa Santedat Benet XV el va crear cardenal amb el títol de Santa Sabina i el va nomenar també membre de les Congregacions Romanes del Concili, dels Religiosos, dels Seminaris i de la Fàbrica de Sant Pere. Essent bisbe de Solsona, va crear el Museu Diocesà de Prehistòria; més endavant, un cop arquebisbe de Tarragona, va fundar l'Arxiu Històric Arxidiocesà. Sa Santedat Pius XI li va concedir el 1934 un bisbe auxiliar en la persona del seu Vicari General, Mons. Borràs, que presideix ara el

gloriós cor dels cent quaranta sacerdots diocesans de Tarragona, morts⁵ durant la revolució i la guerra civil.

Durant la seva llarga vida de bisbe i de cardenal-arquebisbe, va refusar sempre l'acceptació de condecoracions civils, tant durant la monarquia com durant la República: «La creu pastoral, deia, és suficient per a un prelat de l'Església».

Degà dels cardenals residents a Espanya, li va correspondre la tasca de presidir les conferències dels metropolitans espanyols des de la tardor de 1931 fins al final de 1935. És amb aquest títol que va marcar l'orientació i va posar les bases de l'Acció Catòlica espanyola, la qual, sota l'autoritat de fet del senyor Ángel Herrera, fortament i sàviament conduïda, es va mostrar d'una admirable eficàcia. Les realitzacions ja aconseguides, tant en profunditat com en difusió, han permès d'afirmar que hauria esdevingut en poc temps una de les primeres, si no la principal, d'Europa.

L'adveniment de la República, l'abril de 1931, va donar a aquest insigne prelat l'ocasió de desplegar en un nou camp les seves eminentes qualitats de fermesa, de flexibilitat i d'iniciativa creadora. La seva adhesió incommovible a la Santa Seu i la seva fidelitat a les directrius apostòliques eren tan grans, que li van valer de part dels «regalistes» (els josefinistes espanyols), i fins i tot d'alguns eclesiàstics, l'acusació de «vaticanisme». Va haver de tractar amb els dirigents d'aquesta República, nascuda certament sota el signe de l'anticlericalisme, i fins i tot de l'anticristianisme, però que contenia en el seu si prou elements assenyats perquè fos possible de preparar temps millors, si dins les files dels catòlics espanyols no s'haguessin trobat les resistències i les dissidències que foren fatals per al catolicisme francès al moment del fracàs del «ralliement».

---

⁵ *Morts* és una correcció amb llapis. El text mecanografiat diu «màrtirs de Crist».

Amb la finalitat de donar directrius al clergat i als fidels, l'episcopat espanyol va publicar al final de 1931 una carta col·lectiva, signada per tots els bisbes sense excepció, i en primer lloc pel Cardenal VIDAL. En aquesta carta, després de protestar fermament contra les lleis laiques, s'estableix una distinció ben clara entre la legislació i el règim i s'assenyala a tots els catòlics el deure d'acceptar la forma de govern existent, de treballar en el seu quadre per a la millora de les condicions establertes per a l'Església i de refusar tota crida a la violència.

Aquesta carta va ésser ben acollida i no es trigà gaire a experimentar-ne els beneficis. Les dretes guanyaren a les eleccions de novembre de 1933, i amb aquestes aconseguiren el govern de la República, cosa que dugué els elements d'extrema dreta, imbuïts de la ideologia de l'Action Française, a intensificar la seva oposició, dissimulada al començament, a les directrius de la carta episcopal i a iniciar una campanya apassionada contra la labor parlamentària i governamental del partit de Gil Robles, que s'inspirava en els postulats d'aquesta carta col·lectiva. Aquests elements extremistes no s'amagaven per dir que el partit de Gil Robles els resultava més odiós que el dels comunistes. Atesa aquesta divisió de les dretes, les esquerres van obtenir una feble majoria a les eleccions següents, les de febrer de 1936. Va ésser aleshores que es va formar el clima propici a la guerra civil, que esclatà el 18 de juliol de 1936, provocada, amb finalitats diferents, pels elements extremistes de dreta i d'esquerra.⁶

El Cardenal VIDAL va ésser empresonat i després salvat, per dir-ho així de miracle, de les mans dels anarquistes, al començament

---

⁶ Aquest paràgraf ha estat ratllat a l'original mecanografiat, però es manté en altres diaris suïssos i a les diverses traduccions.

de la revolució que succeí, com és sabut, a l'explosió de la guerra civil a Espanya. Va anar aleshores a una Cartoixa d'Itàlia, on va fer tot el que va poder per mantenir-se en contínua relació amb els seus sacerdots i els seus diocesans, tant si residien en una o l'altra de les dues zones bel·ligerants. L'ajuda espiritual i material que va reeixir a donar als sacerdots amagats i empresonats a Catalunya va ésser notable. Es va negar, d'altra banda, a dur a terme un fet o a signar qualsevol declaració que pogués agreujar la situació extremament difícil dels seus sacerdots, la vida i l'apostolat dels quals recordaven en certs aspectes l'Església de les Catacumbes. Per això, ningú no podria estranyar-se⁷ de l'absència de la seva signatura, que d'altra banda no va ésser l'única que hi faltava, a la carta col·lectiva que l'episcopat espanyol va adreçar el 1939⁸ a tots els bisbes del món, per explicar i justificar la guerra civil.

Hom pot demanar-se, amb tot, si no és a causa d'aquest refús que el Cardenal, en acabar-se les hostilitats de la guerra civil, veié que li prohibien el retorn a la seva diòcesi, on era molt estimat pels seus preveres i les seves ovelles. El cas del Cardenal VIDAL va romandre embolcallat en una mena de misteri. Es cercaria debades la més petita protesta de part seva, ni tampoc la més petita declaració pública del govern espanyol. Fins i tot la premsa d'allà, si ens trobem suficientment informats, ha fet sobre aquest cas el silenci més absolut.

Assenyalem, de tota manera, que la revista diplomàtica italiana ben coneguda «Relazioni Internazionali», amb motiu de la signatura de l'acord entre el Vaticà i el govern espanyol sobre el nomenament dels bisbes (7 de juny de 1941), va dedicar un article a les relacions

---

⁷ L'original mecanografiat té ratllat «pourquoi personne ne saurait s'étonner», substituït per «una de les raons».

⁸ Es tracta d'un lapsus de l'original mecanografiat. Les altres versions posen correctament 1937.

entre la Santa Seu i Espanya, en el qual, després d'haver qualificat d'una mica massa ràpida (*un tanto corriva*) l'actitud de la premsa parlant de *concordat* entre els dos poders, atès que els greuges no han estat abandonats per una part ni per l'altra, i⁹ després d'haver deixat entendre que la conclusió d'un concordat no serà un afer resolt en poc temps, es fa una al·lusió ben significativa al cas del Cardenal VIDAL, que es presenta com defensat pel Vaticà contra les pretensions del govern espanyol.

Si ens atenem a les informacions donades per l'Anuari Pontifici, es pot establir que, després del traspàs del Cardenal Arquebisbe de Tarragona, el nombre de diòcesis espanyoles desproveïdes de pastor sobrepasa la dotzena, malgrat l'acord esmentat suara i datat el 7 de juny de 1941, que regula el procediment a seguir per al seu nomenament.

El text que acabem de llegir diu moltes coses en poques paraules i es pot complementar amb el testament espiritual que el cardenal Vidal va signar al Vaticà el 2 de març de 1939, en el qual perdonava «de tot cor tots els meus enemics, els qui han malparlat de mi, m'han calumniat i m'han injuriat» i declarava: «sóc innocent de totes les acusacions que, contra mi, han estat fetes. Sé qui són els qui m'han acusat, i el motiu per què ho han fet. Res no els he dit, res no els he demostrat, i a tots he perdonat i perdono de cor». D'acord amb el que havia propugnat tota la vida, exhortava «els meus benamats sacerdots que es mantinguin allunyats de tota política de partit, per tal que puguin encaminar millor les ànimes cap al cel; que preguin i se sacrificuin per elles, sense cercar ni el propi interès ni les comoditats personals; que tinguin una gran caritat envers els seus germans en el sacerdoci; que es defensin i s'ajudin mútuament, i que mai no

---

⁹ Aquest *i* ha estat afegit al text original.

s'acusin o es desprestigiïn els uns als altres, majorment davant els laics. Els recomano que estimin la diòcesi, el seminari i el poble que tenen confiat, i que preguin assíduament al Senyor per tots els seus feligresos». No oblidava encara la seva intenció d'èsser enterrat a Tarragona, al costat del bisbe Borràs, i deixava ben clar: «No vull ni oració fúnebre ni honors de cap mena. Desitjo morir i ésser soterrat amb la mateixa humilitat i senzillesa amb què he viscut».¹⁰

Un historiador neofranquista, d'altra banda molt treballador i ben documentat, ha afirmat no fa gaire que era «de desear que, con criterio metodológico y rigor documental se afronte la biografía crítica del cardenal, un tanto mitificado por sus hagiógrafos, pues la documentación vaticana que llevo vista y en parte publicada, reserva grandes sorpresas y desmonta muchas tesis expuestas en estudios apologéticos, frecuentemente parciales y maniqueos, que ensalzan su figura y denigran la de Gomá,, puesto en contraposición a él por prejuicios ideológicos».¹¹ Estic ben d'acord que caldria emprendre una biografia completa i objectiva de Vidal i Barraquer, fugint del maniqueisme i de la parcialitat, però estic igualment ben segur que tot el que es pugui dir farà ressaltar encara més la gran personalitat del nostre cardenal, que va ésser sempre, segons l'encertada frase de mossèn Muntanyola, el Cardenal de la Pau i el cardenal de la reconciliació, contraposat des de molts de punts de vista al «Cardenal de la Guerra» que va ésser Isidre Gomà. La defensa aferrissada dels drets del poble català que va fer Vidal i Barraquer durant la Dictadura de Primo de Rivera potser va provocar, com insinua Cárcel Ortí, el disgust del papa Pius XI, però era ell qui tenia raó, com es va demostrar ben aviat, quan Primo de Rivera va haver de dimitir i Alfons XIII va quedar desprestigiït i va haver

---

¹⁰ Vegeu el text sencer d'aquest testament a l'opuscle *Cardenal Vidal i Barraquer. De La Valsainte a Tarragona* (Tarragona 1978), 57-58.

¹¹ Vicente CÁRCEL ORTÍ, *Documentos vaticanos sobre la Iglesia en Cataluña de 1936 a 1939*, «Analecta Sacra Tarraconensia», LVIII (2016), 507.

d'abdicar i fugir del país. El seu decidit refús a signar la carta col·lectiva a favor de Franco li va causar disgustos de tota mena, però també tenia tota la raó de no voler involucrar l'Església en una batalla política, amb el perill que els fidels en rebessin les conseqüències. De fet, el govern de la República ho va considerar una alta traïció i la signatura d'aquest document va produir a la llarga l'assassinat del bisbe de Terol, Anselmo Polanco. En canvi, va contribuir com ningú a mirar de trobar una solució negociada – que Franco no desitjava de cap manera¹² i va ajudar tant com va poder els sacerdots de les diòcesis catalanes i va fer gestions constants a favor de les persones perseguides i necessitades. I fins que va morir no va deixar de demanar a la Santa Seu que s'esforcés per mitigar la repressió del règim de Franco, ni de preocupar-se per la infiltració de les ideologies feixistes i nazis a l'Estat espanyol. Per estimar la justícia i la veritat, no va dubtar a morir a l'exili, i ens va donar un exemple que mai no podrem oblidar i que sempre li haurem d'agrair.

---

¹² A més a més de les súplices constants que Vidal i Barraquer va fer en aquest sentit a la Santa Seu, va escriure a Franco mateix, a Negrín, a Irujo, a Mussolini, a Chamberlain i a Churchill.